

Stanje na tzv. balkanskoj migrantskoj ruti odavno je doseglo razmjere humanitarne katastrofe. U pretrpanim kampovima u Grčkoj više od 70 tisuća ljudi nada se da će se dokopati sjevernih zemalja EU, a u BiH je samo lani evidentirano 23 tisuće migranata

OD LEZBOSA DO VUČJAKA: PAKAO ZA KOJI EU NE ŽELI ZNATI

FRONTEX OD PAPIRA

Migranti, slobodno! Eurograničari stižu tek za sedam godina

Naoružane postrojbe za zaštitu granica Europske unije, koje bi s 10 tisuća pripadnika trebale sprečavati nezakoniti ulazak migranata, neće biti ekipirane prije 2027. godine, a prvih 700 graničara bit će poslano na teren tek 2021.

PIŠE **BORIS OREŠIĆ** | SNIMKE **REUTERS**

Unatoč svim pokušajima Europske unije da spriječi nove masovne ulaske ilegalnih migranata na svoj teritorij, balkanska ruta kojom upravlja međunarodna mafija zarađujući milijarde na krijumčarenju ljudima pokazala se žilavijom od svih drugih jer njome u Europu već neko vrijeme pristiže čak dvije trećine svih tražitelja azila. Od svih zemalja na toj ruti, na kojoj se nalazi i Hrvatska, trenutno su u najvećim problemima one koje nikako ne uspijevaju silom zaustaviti ilegalne ulaske – Grčka i Bosna i Hercegovina. Na

Do prosinca ove godine iz Turske u Grčku prebjeglo je 74.100 ljudi, što je 42 posto više nego u istom razdoblju lani

grčkim otocima u Egejskom moru, osobito na Lezbosu, jednako kao u Unsko-sanskom kantonu uza samu granicu s Hrvatskom, situacija sve više poprima razmjere humanitarne katastrofe. U oba slučaja sve je teže prikriti svjedočanstva o nehumanim uvjetima života u pretrpanim izbjegličkim kampovima u kojima iz dana u dan ima sve više ljudi kojima su šatori jedini zaklon o kiše i hladnoće. Kako ne mogu zadovoljiti ni minimalne higijenske potrebe, šire se

bolesti, ali i nasilje među očajnicima koji su vjerovali da ih u Europi čeka bolji život, a na njezinu su tlu zaglavili u beznađu i bijedi kakve je teško naći i u Aziji i Africi.

Sredinom listopada turska je obalna straža iz mora izvukla 33 migranta čiji se brod potopio nedaleko od grada Ayvalika, smještenog uz obalu, s čijeg područja svakodnevno na put prema grčkom Lezbosu kreću plovila s ljudima koji se pokušavaju dočepati Europe. Dvoje djece, od kojih je jedno imalo samo dva mjeseca, nije preživjelo brodolom. Lezbos je samo desetak kilometara zračne linije udaljen od turskog kopna i stoga je od svih grčkih otoka u Egejskom moru najčešće odredište ilegalnih migranata koji plaćaju krijumčarima oko 2000 eura po osobi da bi ih ukrkali na brodo-ve. Svakodnevno na Lezbos, kao i na obližnje otoke Kos, Chios i Leros, stiže 300 do 400 ljudi. U rujnu ih je evidentirano više od 11.500, što je najveći broj dolazaka u jednom mjesecu još od početka 2016., kad su Turska i Europska unija potpisale sporazum kojemu je glavni cilj trebao bio smanjiti priljev ilegalnih migranata u Europu.

Taj dokument Grčkoj daje mogućnost vraćanja tih ljudi u Tursku, u kojoj i danas živi više od 3,5 milijuna sirijskih izbjeglica. No, ta je zemlja postala i mjesto kamo pristižu migranti iz cijele Azije, ali i Afrike koji planiraju dalje ilegalnim putovima stići do Zapadne Europe. U Turskoj je sjedište najvećih kriminalnih organizacija koje se bave krijumčarenjem ljudi, a svoje krakove imaju duž cijele balkanske rute, pa tako i u Hrvatskoj. Zauzvrat EU Turskoj plaća šest milijardi eura da bi izbjeglice, barem one iz Sirije, zadržala zbrinute na svom teritoriju. Sve članice EU obvezale su se prihvatiti određen broj sirijskih državljana iz Turske, što neke, poput Mađarske, Češke i Poljske, uporno odbijaju učiniti. Sporazumom s Ankarom EU je uspjela nakratko ublažiti pritisak migranata na svoje granice, no vrijeme je pokazalo da se plan uglavnom izjalovio.

“U Grčkoj je situacija katastrofalna. Otoci imaju kapacitet za najviše 9000 tražitelja azila, a trenutno ih je više od 39 tisuća. Mnogi spavaju na ulicama”, govori za Globus Kristof Bender, zamjenik voditelja stručne skupine ESI (European Stability

Initiative) koja je osmislila sporazum što su ga 2016. sklopile EU i Turska. Podsjeća kako je ideja bila da grčke vlasti dio migranata brzo vraćaju u Tursku, no to ne funkcionira. Od ožujka 2016. na grčkim se otocima iskrcalo 133 tisuće ljudi, a u Tursku ih je vraćeno samo oko dvije tisuće.

“Oni koji doista trebaju međunarodnu zaštitu trebali bi biti raspoređeni u države EU koje ih žele primiti, a ostali brzo vraćeni u Tursku. Grčka to ne može sama i hitno joj treba podrška drugih EU članica kako bi uspostavila efikasan sustav obrade zahtjeva za azil u roku od 6 do 10 tjedana. Jednom kad se broj vraćenih u Tursku poveća smanjit će se broj onih koji iz Turske kreću prema grčkim otocima u nadi da će dobiti azil, a tako će se smanjiti i broj migranata koji nastavljaju put preko balkanskog polu-

za tražitelje azila u Grčkoj. U suprotnom, zaključuje, postoji rizik da će na proljeće, kada zatopli, izbjeglička kriza eskalirati.

Dok europski političari neuspješno traže rješenja za zaustavljanje izbjegličke krize, njezin teret sve teže podnose zemlje na vanjskim granicama Unije. U Grčkoj je trenutno barem 70 tisuća izbjeglica i migranata. Sve više međunarodnih organizacija, poput Liječnika bez granica, upozorava na očajne uvjete u najvećem kampu Moria na Lezbosu, u kojem ima mjesta za najviše tri tisuće ljudi, a ondje ih je sad barem 15 tisuća, od čega su više od trećine žene i djece. Snimke iz zraka razotkrivaju male trošne šatore gusto postavljene uz blatnjave staze prepune smeća, gdje vrijeme provode djevojčice i dječaci među kojima se najbrže šire zarazne bolesti

uglavnom uzrokovane zagađujućim higijenskim uvjetima. Nedostaje vode i sanitarnih čvorova, ljudi satima čekaju u redovima da bi dobili bilo kakav obrok, a sve je više krvavih obračuna, pa i seksualnog nasilja. Prošlog je mjeseca jedna žena poginula u požaru. Rijetki novinari i aktivisti koji su uspjeli ući u migrantske kampove na grčkim otocima svjedoče kako su se oni pretvorili u zatvore u kojima su životni uvjeti ispod svih granica ljudskog dostojanstva. Zgroženi su da se to događa u 21. stoljeću na teritori-

ju Europske unije.

Većina tamo smještenih pripadnika više od 50 različitih nacija, zatražila je azil u Grčkoj, no procedure za dobivanje međunarodne zaštite u toj zemlji su veoma spore pa neki već pet godina čekaju na bilo kakvo pisano rješenje. No, većina zapravo ne želi ostati u Grčkoj nego se za početak pokušava prebaciti na drugu stranu Egejskoga mora, do 300-tinjak kilometara udaljene Atene, odakle će uz pomoć krijumčara oni koji im mogu platiti pokušati nastaviti najčešće preko Albanije i Crne Gore ili rjeđe preko Sjeverne Makedonije, Bugarske i Srbije do Bosne i Hercegovine, gdje ih pak čeka jedna od najvećih prepreka na izbjegličkom putu – Hrvatska čija im policija silom brani ulazak na svoj odnosno teritorij EU. I stoga je u zadnje dvije godine BiH, poput Grčke, postala tzv. hot spot - neželjeno, prisilno utočište za tisuće očajnika koji nikako ne uspijevaju nastaviti prema Zapadu. Najteže je na području Bihaća ▶

Iz Frontexova sjedišta u Varšavi kažu da na granici Hrvatske i BiH, koja je jedno od najrizičnijih mjesta za ulazak ilegalnih migranata na teritorij EU, nemaju svoje ljude

otoka i završavaju u BiH”, kaže Bender, koji više od 20 godina radi na raznim projektima vezanim za Balkan i proširenje EU.

Prema njegovu mišljenju, novi veći izbjeglički val na Balkanu bi vodio u tragediju jer bi ti ljudi vrlo vjerojatno bili izloženi neslućenim povredama ljudskih prava i policijskoj brutalnosti, a EU bi opet ispala slaba i bespomoćna. Uz to bi, dodaje, jačale ksenofobne političke snage koje su velika prijetnja za EU. Svim državama članicama, uključujući i Hrvatsku, smatra Bender, trebalo bi biti u interesu da se odmah sve poduzme kako bi se izbjegao taj scenarij, prije svega uvođenjem efikasnijeg postupka

i Velike Kladuše, gdje migranti borave u kampovima koje im je namijenila država, ali i u napuštenim, ruševnim objektima, pa i pod vedrim nebom, a najpotresnije slike su stizale iz kampa Vučjak uz granicu s Hrvatskom.

Pod pritiskom Vijeća Europe, državne i lokalne vlasti su početkom prosinca službeno zatvorile taj kamp bez struje i vode i prisilno premjestile zadnjih 500 do 600 stanovnika, isključivo muškaraca koji nerado pristaju na preseljenje u druge izbjegličke centre jer su mnogo dalje od hrvatske granice, koju su neki pokušali prijeći već više od 20 puta.

Povjerenica za ljudska prava Vijeća Europe Dunja Mijatović, koja i sama dolazi iz BiH, u prvom je prosinačkom tjednu posjetila kampove na grčkim otocima gdje je ostala zgrožena katastrofalnim stanjem koje je zatekla, a odmah potom došla i u Vučjak gdje je zaključila da su tamo uvjeti još daleko gori nego u Grčkoj, odnosno prema njezinim riječima – stravični, izuzetno teški i sramotni. Od BiH vlasti je zatražila da se kamp okružen smetlištem i minskim poljima odmah zatvori i ustvrdila je kako bi BiH, uz finacijsku pomoć od 40 milijuna eura iz briselske blagajne, trebala naći način da pristojno zbrine oko osam tisuća migranata koliko ih je trenutno zaglavilo na njezinu teritoriju. Tijekom cijele prošle godine u BiH je evidentirano oko 23 tisuće migranata, a prema tvrdnjama tamošnjih vlasti, ove godine bi broj trebao biti podjednak, što znači da dobar dio njih uspije nekako nadmudriti hrvatske i slovenske graničare.

Prema dostupnim podacima, u protekle dvije godine samo je u Unsko-sanskom kantonu umrlo ili poginulo 15 migranata, a u Republici Srpskoj još deset. Najčešći uzrok smrti je utapanje u rijekama koje BiH dijele od Hrvatske. U Hrvatskoj su, prema podacima koje smo dobili od MUP-a, od početak 2017. do danas život izgubila

“U Grčkoj je katastrofa. Otoci imaju kapacitet za 9000 tražitelja azila, a trenutno ih je više od 39.000”, kaže Kristof Bender, jedan od tvoraca europsko-turskog plana o zaustavljanju migrantskog vala

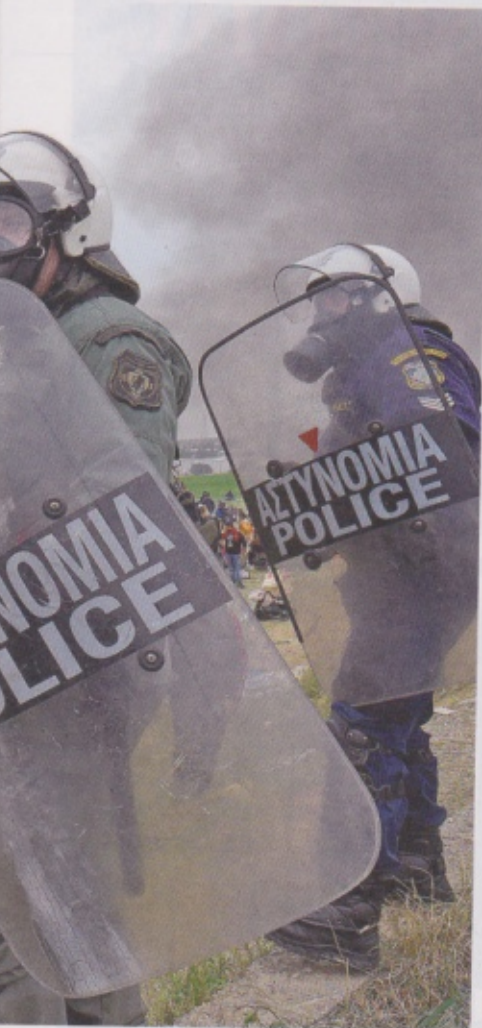
Od ožujka 2016. na grčkom se Lezbosu i obližnjim otocima iskrcalo 133.000 migranata iz Azije i Afrike, a u Tursku ih je vraćeno samo oko 2000

22 migranta, od kojih 14 od utapanja, tri od pothlađivanja, dva u udaru vlaka...

Mijatović je hrvatskoj policiji spocitnula što ilegalne migrante koje uhvati bez iznimke vraća u BiH te ih tuče, što je zaključila na temelju svjedočanstava liječnika koji su ih pregledali. Odavno aktivisti za ljudska prava u Hrvatskoj kao i pučka pravobraniteljica Lora Vidović upozoravaju na svjedočanstva migranata o brutalnom postupanju hrvatskih graničara koji ih batinaju, oduzimaju im novac i mobitele. Hrvatske institucije, od policije do državnog vrha, takve optužbe uporno odbacuju i nazivaju neistinitima i neutemeljenima.

U MUP-u doznajemo kako je u prvih 11 mjeseci ove godine evidentirano 18.815 slučajeva pokušaja nezakonitog prelaska državne granice, a u istom su razdoblju prošle godine zabilježena 7502 slučaja. Neke su osobe više puta zatečene u ilegalnom prelasku granice. Od početka ove godine 1661 osoba podnijela je zahtjev za međunarodnom zaštitom u Hrvatskoj, a 2018. bilo ih je 1068. Trenutno je u Hrvatskoj 455 tražitelja azila, a oko 70 posto onih koji zatraže azil pobjegnu iz Hrvatske prije okončanja postupka. Neke policija uhvati u drugim zemljama pa ih vrati u Hrvatsku, koja ih smješta u prihvatilište Porin. U prvih 11 mjeseci ove godine hrvatska policija je 1514 stranaca prisilno vratila u zemlje iz kojih su došli, od čega 504 u BiH, a 197 u Srbiju. Neke readmisije, kažu u MUP-u, nisu realizirane jer su susjedne države odbile prihvati, BiH više od 200, a Srbija više od 50 osoba.

Iako su se, prema dostupnim podacima, tijekom 2018. najmanje 174 osobe utopile u moru ilegalno ploveći iz Turske u Grčku, a nepoznat vjerojatno još i veći broj ih je život ostavilo pokušavajući preko planina i rijeka prijeći granice balkanskih država, podaci Frontexa, Europske agencije za graničnu i obalnu

“Nemoguće je zaustaviti ljude. To je kao da želiš zaustaviti vodu. Zemljama iz kojih bježe treba pomoći da se zaustave ratovi”, smatra Papagianakis, bivši dogradonačelnik Atene

kako je Grčkoj u protekle tri godine za zbrinjavanje izbjeglica isplatila dvije milijarde eura. Prošle je godine oko 60 tisuća migranata zatražilo azil u toj zemlji, više nego u bilo kojoj drugoj članici EU. Te brojke višestruko nadmašuju kapacitete grčke administracije. Mnogi europski dužnosnici i stručnjaci za migracije sve glasnije izražavaju sumnju u transparentnost trošenja europskog novca u Grčkoj.

Nova grčka konzervativna Vlada novim propisima nastoji uvesti reda i najavljuje da će do kraja 2020. u Tursku deportirati 10 tisuća migranata kojima je odbijen zahtjev za azilom. Premijer Kiriakos Micotakis rekao je da će njegova država ubrzati obradu zahtjeva za zaštitom, ali da svoja vrata više ne može držati otvorena za sve koji žele ući i da će biti daleko rigorozniji od lijeve vlade Aleksisa Ciprasa. I stanovnici otoka sve teže podnose suživot s izbjeglicama koje im se nikako ne uklapaju u turističku ponudu. Nejasno je što će grčke vlasti učiniti ako se brodovi s ilegalcima nastave masovno iskrcavati na njezinim obalama. Nevladine organizacije prozivaju Grčku da s većinom tražitelja azila ne provodi pošten postupak u kojem bi oni mogli dokazati da im je u zemljama iz kojih dolaze ugrožen život ili temeljna ljudska prava. Po novom zakonu, oni kojima zahtjev za međunarodnom zaštitom bude odbijen neće se moći ni žaliti. Mnogi će se od deportacije pokušati spasiti bijegom iz Grčke ilegalnim putem, balkanskom rutom prema Hrvatskoj.

Ugledni grčki pravnik, socijalist i borac za ljudska prava Lefteris Papagianakis donedavno je tri godine bio dogradonačelnik Atene zadužen za izbjeglička pitanja. Za Globus tvrdi kako je novi zakon

vrlo strog te će stvoriti još veći pritisak na državne institucije te će ljudi još teže dolaziti do dokumenata, što će u Grčkoj stvoriti nove probleme - pravne i humanitarne.

“Svi ti ljudi traže pomoć krijumčara. Da u tome uspijevaju, najbolje pokazuje to što i dalje pristižu u Grčku sa svih strana. Mnogi nemanju nikakve dokumente niti žele biti registrirani. Dobar dio ih se ni danas ne zadržava u Grčkoj, nego bježe

dalje prema Zapadu, a ako Grčka počne s deportacijama, moglo bi se dogoditi da će još više bježati. Vlada sada želi osnovati prihvatni centar, što je vrlo problematično s pozicije poštovanja ljudskih prava. Vidjet ćemo što će se dogoditi u narednim mjesecima, a dotad migranti u Grčkoj vjerojatno neće čekati nego će krenuti na put”, previđa Papagianakis. On smatra da su migracije globalno pitanje koje je prisutno kroz cijelu povijest čovječanstva i stoga se o njima ne može govoriti kao o problemu.

“Ako je to problem, onda rješenja nema. Nemoguće je za-

ustaviti ljude. To je kao da želiš zaustaviti vodu. Potreban je holistički pristup, što znači za početak pomoći zemljama iz kojih ljudi bježe da se zaustave ratovi, no tu su i klimatske promjene zbog kojih će dio ljudi napuštati svoje domove. Stoga treba pametno upravljati migracijama i otvoriti legalne putove, a ne okretati leđa jer će migracija biti i dalje, vjerojatno davičnik. Migracije će postati ključna politička tema kojom se ne može upravljati na nacionalnoj, pa ni europskoj, nego isključivo na svjetskoj razini. Nažalost, ne vidim da se na globalnoj razini mnogo toga poduzima”, kaže Papagianakis te dodaje kako neke zemlje poput SAD-a i Italije još nisu ratificirale UN-ov Globalni sporazum o migracijama poznatiji kao Marseška konvencija.

stražu, govore da je u prvih 11 mjeseci ove godine iz Turske u Grčku pobjeglo 74.100 osoba, što je 42 posto više nego u istom razdoblju lani. Više od trećine su iz Afganistana, a četvrtina iz Sirije. U zemljama zapadnoga Balkana zabilježeno je 10.600 ilegalnih prelazaka granice, što je dvaput, ili preciznije 103 posto, više nego 2018. Više od polovice su Afganistanci.

Frontex je početkom prosinca objavio kako je na snagu stupila nova regulativa kojom će moći efikasnije pomoći državama EU u čuvanju vanjskih granica EU na kopnu i moru, a to podrazumijeva i osnivanje prve europske uniformirane postrojbe od ukupno 10 tisuća pripadnika. Iz Frontexova sjedišta u Varšavi za Globus pojašnjavaju kako će taj broj dosegnuti tek 2027., a trenutno traže prvih 700 službenika koji će biti poslani na teren 2021. Javiti im se mogu i kandidati iz Hrvatske. Nisu nam dali konkretan odgovor na pitanje planiraju li svoje ljude poslati i na granicu Hrvatske s BiH i Srbijom niti na koje druge lokacije u Europi, nego diplomatski kažu kako će to ovisiti o operativnim potrebama. Nositi će oružje za osobnu zaštitu u skladu sa zakonima države na čijem će teritoriju biti raspoređeni.

Europska komisija je nedavno objavila